

КОМЕНТАРИ НА НАЦРТ ЗАКОНА О ЕЛЕКТРОНСКИМ КОМУНИКАЦИЈАМА

Име и презиме	/
Назив организације / институције	Теленор д.о.о. Београд
Контакт телефон	Даниел Шушњар - 063430225
e-mail адреса	Daniel.Susnjar@telenor.rs smiljana.barjaktarovic@telenor.rs vladimir.Boljanovic@telenor.rs

1. Општи коментари и сугестије на Нацрт Закона о електронским комуникацијама

Теленор подржава унапређење постојећег законског оквира у сектору електронских комуникација и његово усклађивање са регулативом Европске Уније.

2. Конкретан део Нацрт Закона о електронским комуникацијама чија се измена предлаже и предлог за измену

Део Нацрт Закона о електронским комуникацијама чија се измена предлаже	Предлог за измену	Образложење предлога за измену
Члан 2	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 1 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Странах Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 4, став 1, тачка 9	Изменити тачку тако да гласи:	Предложена измена редоследа у ставу указује на основну делатност електронских комуникација а то је пружање услуга електронских

	<p>„делатност електронских комуникација обухвата пружање јавно доступних електронских комуникационих услуга као и изградњу или постављање, одржавање, коришћење и давање на коришћење јавних електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава,” пружање јавно доступних електронских комуникационих услуга;</p>	<p>комуникација, док је изградња, одржавање и коришћење и давање на коришћење јавних електронских комуникационих мрежа у функцији пружања услуге.</p>
<p>Члан 6, став 2</p>	<p>Изменити став тако да гласи:</p> <p>„Ради обављања послова из става 1. овог члана, Министарство може да захтева од оператора регулатора достављање свих потребних података и информација, који се не односе на податке о личности, као и од оператора уколико регулатор не располаже траженим подацима.“</p>	<p>Оператори су по члану 39. Нацрта закона у обавези да све неопходне податке достављају регулатору како кроз редовне годишње и кварталне извештаје, тако и по ad hoc захтевима. Уколико би се операторима на овај начин наметнула и обавеза да податке достављају и Министарству, могло би да се догоди дуплирање захтева, што је и раније био случај, те је неопходно да Министарство координира своје захтеве са регулатором како се оператори не би додатно оптерећивали непотребним извештавањем. Примера ради, Теленор на годишњем нивоу доставља 30 редовних годишњих и кварталних извештаја Рателу, при чему уз захтеве за достављањем редовних извештаја регулатор шаље и велики број ванредних захтева за информацијама и подацима на различите теме.</p>
<p>Члан 8, став 1, тачка 23</p>	<p>Обрисати тачку 23</p>	<p>С обзиром на то да је Међународни споразум о снижењу цена роминга у региону Западног</p>

		Балкана, макар од стране Републике Србије доследно спроведен, као и да поред комерцијалне неоправданости постоје правне препреке закључења сличних споразума са Европском Унијом пре пуноправног чланства Србије, верујемо да не постоји потреба за оваквом надлежношћу Регулатора. Са друге стране, редован поступак имплементације међународних споразума подразумева усвајање посебног закона у Народној Скупштини, те би се надлежност Регулатора поводом неког будућег, потенцијалног међународног споразума на тему роминга који се сада не може предвидети, могла конституисати законом којим се ратификује тај споразум. Из наведеног разлога сматрамо да је потребно обрисати тачку 23. или је ограничити на регион Западног Балкана са циљем да се регулаторно обухвати фактичко стање које се већ примењује у пракси.
Члан 8, став 2	Изменити став тако да гласи: „У вршењу надлежности из става 1. овог члана Агенција Регулатор врши обраду следећих података о личности: име и презиме, јединствени матични број грађана, датум рођења, место и адреса становања, контакт телефон и адреса електронске поште.“	Терминолошко усаглашавање
Члан 28, став 5	Изменити став тако да гласи:	Начин на који је формулисана законска норма подразумева да таксе и накнаде могу да се

	„ Вишак средстава који представљају разлику прихода и расхода утврђених годишњим финансијским извештајем Регулатора преносе се у наредну годину и користе се, у складу са финансијским планом, уз одговарајуће прилагођавање износа таксе у наредној години.“	мењају из године у годину односно да буду веће или мање, што би унело неизвесност у планирање прихода и расхода оператора. У том смислу је дат предлог како би се појаснило да се прилагођавање износа таксе односи само на ситуацију у којој Регулатор оствари вишак средстава.
Део VI Закона од члана 34 па даље	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 2 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 34, став 1	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 3 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 37	Обрисати члан 37	Еволуција пружања услуга електронских комуникација и потреба задовољена захтева корисника резултирали су тиме да оператори на свим тржиштима обављају и акцесорне делатности као што је продаја мобилних уређаја или пружање услуга комплементарних делатности електронских комуникација, при чему ће развојем дигиталне економије спектар ових делатности у будућности бити додатно проширен.

		<p>Полазећи од Закона о привредним друштвима који прописује да се само претежна делатност региструје, али да привредна друштва могу обављати и све друге делатности које нису законом забрањене, сматрамо да не постоји разлог да телекомуникациони оператори буду изложени оваквом ограничењу. Уколико привредни субјекти чије пословање није предмет надзора неког регулаторног тела могу да обављају опште делатности, не видимо разлог да та могућност буде ускраћена операторима чије је пословање предмет контроле РАТЕЛ-а.</p>
Члан 40	<p>Додати последњи став тако да гласи:</p> <p>„Условима из става 2 овог члана, операторима ће бити прописан разуман рок за имплементацију нових цена и услова за пружање услуга роминга и нових цена терминације, који не може бити краћи од 6 месеци. У случају значајног одступања прописаних цена и услова за пружање услуга роминга или терминације у односу на тренутно важеће, Регулатор ће применити поступно снижавање цена у минималном трајању од 5 година пре имплементације финално регулисаних услова и цена.“</p>	<p>Након бројних изазова и потешкоћа са техничком имплементацијом RLAN+ режима у WB6 региону због неблаговременог доношења Правилника о политици примереног коришћења, као и немогућношћу да се у кратком року стекну велепродајни услови за снижење малопродајних цена у ромингу са Грчком из 2021. године, која су резултирала значајним финансијских губицима по операторе, предлог је дат како би се у будућности избегле овакве ситуације кроз обезбеђивање минималног рока за имплементацију и увођење тзв. glide path механизма снижавања цена.</p>
Члан 42	<p>Преформулисати члан у складу са коментаром.</p>	<p>Подаци о инфраструктури на годишњем нивоу се достављају путем excel табеле која прати</p>

		годишњи извештај о инфраструктури (ГИИ), те је потребно усагласити извештајне обавезе како би се избегло њихово преклапање односно како не би од оператора било тражено да достављају регулатору више пута исте податке за различите сврхе.
Члан 43, став 1, тачка 2	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 4 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 45	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 5 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 46, став 1, став 4, став 5	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 6 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 50	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 7 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 55	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 8 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних	

	Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 58, став 1	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 9 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 66, став 4	Изменити став тако да гласи: „ Регулатор спроводи јавне консултације у поступку доношења извештаја о анализи тржишта у трајању од 60 дана, а на које се сходно примењују правила у складу са чл. 32. и 33. овог закона.“	Услед комплексности материје и обимности докумената који се упућују на јавне консултације у вези са анализом релевантних тржишта, сматрамо да је неопходно да јавне консултације у вези са овим питањем трају 60 дана.
Члан 70, став 1	Изменити став тако да гласи: „Обавеза објављивања одређених података односи се посебно на рачуноводствене податке, техничке спецификације, карактеристике мреже и очекивани развој , услове понуде и коришћења (укључујући ограничења, која се нарочито односе на замену инфраструктуре засноване на бакарним парицама), рокове важења понуде и цене, у вези са услугама међуповезивања и приступа.“	Информације које се односе на развој мрежа и услуга оператора су предмет пословне стратегије и као такве представљају пословну тајну, при чему су подложне измени у складу са тржишним кретањима. Из наведеног разлога сматрамо да њихово објављивање не може бити регулаторна обавеза која се намеће операторима (укључујући и операторе са ЗТС).
Члан 84, став 7	Изменити став тако да гласи: „Захтев из става 2. овог члана може бити одбијен ако није у складу са планом нумерације,	Не постоји начин да регулатор утврди да ли подносилац захтева не користи ефикасно нумерацију када му иста још увек није додељена, нити захтев садржи податке на основу

	ако затражена нумерација није расположива или ако се нумерација ефикасно не користи.“	којих се може утврдити да ли ће се нумерација користити ефикасно.
Члан 91, став 2 и став 5	Обрисати став 2 и став 5	<p><u>Образложење за брисање става 2:</u> Ставом 1 овог члана омогућено је свим грађанима да са било ког телефонског уређаја реализују бесплатан позив према службама за хитне интервенције. Ставом 3 овог члана утврђена је обавеза да се обезбеди једнак приступ службама за хитне интервенције особама са инвалидитетом. Полазећи од тога да позивање служби за хитне интервенције има сврху спасавања живота људи и имовине, не постоји разлог да се развијају посебне техничке платформе и њихова интеграција само да би се омогућио комфор контактирања са службама за хитне информације путем електронских порука. Уколико је таква функционалност потребна као нека врста престижа, онда је треба развијати у сарадњи са ОТТ провајдерима.</p> <p><u>Образложење за брисање става 5:</u> Начелно, из перспективе правног поретка негативне чињенице се не доказују. У том смислу није оправдано да се и поред доказивања негативне чињенице, што је већ по себи неповољан положај за операторе, додатно на њих пребаци и терет доказивања, чиме такво доказивање постаје готово немогуће (probatio diabolica). Стога сматрамо да терет доказивања</p>

		<p>мора бити на ономе ко тврди да оператор има техничке могућности. Додатно, нејасно је на који начин ће оператор доказивати да нема техничке могућности. Да ли ће регулатор прописати које су то техничке могућности за пружање овакве услуге? Ко ће вршити проверу да оператори заиста немају техничке могућности?</p>
<p>Члан 92</p>	<p>Потребно је да регулатор ближе одреди о којим ценама интерконекционе терминације је овде реч. Да ли би то била стандардна терминација у националном саобраћају, као што је за фиксну терминацију за freephone и UAN (0,62 РСД/мин) и на који начин ће се хуманитарне организације обавезати да закупе 116 нумерацију?</p>	<p>Подржавамо увођење реда у ову области, утолико пре што смо били сведоци неспоразума у вези са бројевима од друштвеног значаја. На пример, у медијима је објављено да позиви ка Националној СОС линији за превенцију самоубиства при Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ нису били бесплатни из свих мрежа, чиме је створен погрешан утисак да су оператори ускратили тај бенефит својим корисницима. Заправо, овај сервис је користио стандардну географску нумерацију (011/7777-000) која не подразумева бесплатно позивање.</p> <p>Хуманитарним организацијама ће закуп 116 нумерације бити трошак, а иначе су непрофитне организације. Уколико то и даље буде на добровољној основи, могуће да ће ове организације и даље закупљивати стандардну географску нумерацију односно телефонске линије какве користе стандардни бизнис корисници јер ће им то бити повољније, што</p>

		значи да ова линија поново неће бити бесплатна за кориснике.
Члан 98, став 1	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 10 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 100, став 2, тачка 2	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 11 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 108	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 12 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 110	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 13 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 126, став 1, став 3	Изменити став 1, тачку 2 тако да гласи: „2) спецификацију услуга, укључујући нарочито садржај услуге, односно у оквиру пакета за сваку услугу појединачно, условима за приступ и/или коришћење услуга и апликација (укључујући и ограничења),	<u>Образложење за став 1, тачку 2:</u> Примењене мере за спречавање претераног оптерећења мреже дефинише оператор сагласно техничким стандардима. Оне утичу на мрежу у целини а не на појединачног корисника, те не могу бити предмет уговора, нити могу бити

	<p>минималном квалитету пружања услуга и за услуге које нису услуге приступа интернету прописане параметре квалитета, примењеним мерама за спречавање претераног интереса мреже, времену потребном за отпочињање коришћења услуга, понуђеним услугама одржавања и подршке,“ као и ограничењима у коришћењу терминалне опреме;</p> <p>Изменити став 1, тачку 6 тако да гласи: „6) рок важења уговора, као и услове под којима се уговор продужава и раскида, у случају пакета услуга услове његовог раскида и појединачних елемената, услове коришћења услуга у вези са понуђеним попустима и промотивним погодностима, поступку и накнадама у вези са преносом броја, праву крајњих корисника који користе услугу са плаћањем унапред (пре-паид) да на захтев оствари повраћај преосталог износа унапред плаћене услуге у случају преноса броја, делимичном и потпуном обустављању пружања услуга,“</p> <p>Изменити став 3, тачку 4 тако да гласи: „4) о минималном, уобичајено доступном, максималном и оглашеном протоку за преузимање и слање података у случају фиксних мрежа, као и процењеном максималном и оглашеном протоку за преузимање и слање у случају мобилних мрежа,</p>	<p>предмет корисничке жалбе. Додатно, корисник нема начина да провери да ли су исте примењене зато је њихово навођење у корисничком уговору несврсисходно. Ограничења у коришћењу терминалне опреме представљају предмет општих услова који су саставни део уговора, те је непотребно да буду и у основном тексту.</p> <p><u>Образложење за став 1, тачку 6:</u> Prepaid услуга не подразумева да корисник има платни рачун код оператора нити је оператор регистрован као платна институција, већ је реч о додељеном саобраћају чија је количина изражена новцем у односу на важеће цене. Зато сматрамо да је потребно уклонити ову одредбу.</p> <p><u>Образложење за став 3, тачку 4:</u> Свака од технологија мобилне мреже има дефинисани максимални могући проток према индустријским стандардима те је процена протока од стране оператора несврсисходна а може бити и субјективна. Додатно, због техничких ограничења саме мобилне мреже, кориснику се не може гарантовати одређена брзина преноса података, по чему се мобилни широкопојасни приступ у основи разликује од фиксног широкопојасног приступа. Зато предлагемо да се ово брише или да Регулатор пропише QoS параметре за mobile broadband који ће бити исти за све операторе.</p>
--	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

	и о томе колико одступање од оглашеног протока утиче на права крајњих корисника из члана 41. став 1. овог закона;“	
Члан 127, став 2	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 14 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 127, став 1	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 15 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 128, став 1, став 5, додавање новог члана	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 16 и предлогу број 17 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 128, став 6, став 7	Заменити „крајњи корисник“ са „потрошач“	Предлажемо измену јер је, у складу са решењима о повреди колективног интереса донетим од стране Министарства телекомуникација, установљено право оптирања потрошача у вези са раскидом уговора. Правна лица због специфичности уговорног односа и пакета имају обавезу да у случају раскида плате месечне накнаде за преостали период важења уговора закљученог на одређено време, као и цену терминалне

		опреме уколико је претплатник уз услугу купио и терминалну опрему.
Члан 129	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 18 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 130, став 3	Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 19 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).	
Члан 130, став 4	Изменити став 4 тако да гласи: „Сходно члану 129. став 5. и ставу 2. овог члана право на бесплатан раскид уговора подразумева и право крајњег корисника да задржи терминалну опрему уз плаћање преосталог износа повлашћене цене терминалне опреме или плаћање месечног износа накнаде за преостали период важења уговора, ако је то повољније за крајњег корисника. “	Корисник терминалну опрему може да плаћа на рате код оператора или преко банке (нпр. Telenor сарађује са Мобі банком), па ако би корисник имао право да бира између плаћања преосталих износа за терминалну опрему и месечног износа за преостали период, оператор би био оштећен. Ово је такође у супротности са одредбама Закона о облигационим односима јер у случају раскида уговора свака страна враћа другој оно што је узела. Ово значи да корисник може вратити терминалну опрему, а Оператор ће му вратити уплаћене износе за опрему или ако корисник жели да откупи терминалну опрему да плати преостали неплаћени износ за терминалну опрему, а без трошкова за пружену услугу.

<p>Члан 132, став 2</p>	<p>Теленор остаје при ставу изнетом у предлогу број 20 заједничких коментара које су мобилни оператори доставили преко Савета Страних Инвеститора (FIC) и Националне Алијансе за Локални Економски Развој (НАЛЕД).</p>	
<p>Члан 136</p>	<p>Теленор је сагласан са предлогом заједничког допуњеног коментара мобилних оператора послатог преко Савета Страних Инвеститора (FIC) 20.08.2021., где се предлаже нови став у чл. 136., тако да би овај члан имао следећу формулацију:</p> <p>„Оператор је дужан да рачун за услуге електронских комуникација крајњем кориснику пошаље или га учини доступним у електронској форми, односно у папирном облику у складу са одредбама овог члана.</p> <p>Уколико крајњи корисник има могућност за пријем рачуна у електронској форми, рачун за услуге електронских комуникација израђује се у електронском облику и оператор је дужан да га пошаље или учини доступним крајњем кориснику у електронској форми.</p> <p>У случају када крајњи корисник нема могућност за пријем рачуна у електронској форми или на изричито захтев крајњег корисника, исти ће бити достављен у папирном облику путем поште без накнаде.</p>	<p>Сврха предлога је да се омогући издавање рачуна у електронском облику који би постао подразумевана форма рачуна за све кориснике, док би се у случају када крајњи корисник нема могућност за пријем рачуна у електронској форми или када то изричито захтева, исти достављао у папирном облику путем поште без накнаде. Сматрамо да би се предложеним решењем постигао баланс између потребе за даљом дигитализацијом пословања приликом пружања електронских комуникационих услуга, и са друге стране, потреба корисника који су навикли да примају рачуне у папирном облику, без икаквих додатних трошкова.</p>

	Оператори ће на погодан начин обавестити крајње кориснике о моделима издавања рачуна.“	
Члан 145	Додати последњи став тако да гласи: „Услуга родитељске контроле из става 1 овог члана мора бити омогућена на најмање једном тарифном пакету у понуди оператора.“	Имајући у виду комплексност техничких и комерцијалних аспеката, није оправдано захтевати да на свим тарифним пакетима, а посебно не оним који су по садржају очигледно намењени одраслим особама, постоји могућност родитељске контроле. Пракса показује да је оптималан приступ овом проблему дизајнирање посебног тарифног пакета који нуди специјализовану апликацију и даје могућност родитељу да путем свог уређаја контролише понашање и потрошњу коју остварује дете.
Члан 149, став 1	Предлажемо да се став 1 измени тако да гласи: „Оператор који пружа јавно доступне комуникационе услуге између особа које користе нумерацију услуге дужан је може да: 1) сачини и води ажуран јавни телефонски именик са подацима својих крајњих корисника, осим крајњих корисника из члана 149. став 2. овог закона; 2) обезбеди корисницима својих услуга приступ услугама обавештења о бројевима и јавним телефонским именицима.“	Не постоји разлог да јавни телефонски именик буде обавезан.

